

Johan Pehrsson
Socialchef

Lotta Lorentzon
Tf. produktionschef
Produktion barn och utbildning

Lennart Lundblad
Produktionschef
Produktion Ekerö Kultur

Delrapport: Åtgärder med anledning av PRISMA uppföljning

Dnr SN13/140-759

Vid social- och barn och utbildningsnämndernas sammanträden i september 2014 beslutades att ge socialchefen tillika produktionschefen i uppdrag att, i samarbete med produktionscheferna för Utbildning och skola samt Ekerö Kultur, till nämndernas sammanträde i december 2014 återkomma med en redovisning av uppdrag avseende råd- och stöd verksamheten, samverkan socialtjänst och skola samt fältassistenter och utåtriktade fritidsledare, samt förslag för hur denna samverkan kan optimeras.

Uppdraget föranleddes av att det under 2014 genomfördes en uppföljning över hur samverkan kring barn och unga i riskzon fungerar mellan några verksamheter där ett sådant samarbete bedömdes vara särskilt viktigt. Uppföljningen, som avrapporterades för nämnderna i juni, belyser bl a områden för fortsatt utveckling.

- Beträffande Råd- och stödverksamheten ska redovisningen innehålla ansvar och roller, former för samverkan, plan för utveckling med fokus på 2015 samt former för uppföljning framgå. Likaså ska framgå hur verksamheten ska samordnas med socialtjänstens nya öppenvårdsenhet "Familjeteamet".
- Avseende samverkan Socialtjänst – Skola ska en plan för hållbar samverkan presenteras, som beskriver mål och strategi samt uppföljning under 2015.
- För Fältassistenter och Utåtriktade ungdomsledare bedöms den nuvarande samverkan vara välfungerande. Redovisningen ska tydliggöra socialtjänstens respektive fritidsgårdarnas samverkansuppdrag; roller och ansvarsfördelning gentemot olika delar av målgruppen ska klargöras.

Bakgrund

Ekerö kommun har i samarbete med landsting och polis bedrivit ett utvecklingsarbete 2008/09 med stöd från Skolverket. Verksamheten, som betecknas PRISMA, har som

syfte att ta ett helhetsgrepp om samverkan kring barn som riskerar att fara illa i Ekerö. Arbetet har dels varit ett utvecklingsarbete med konkreta åtgärder utifrån konstaterade problem och den oro som ansvariga för verksamheter på basnivån känt, dels resulterat i en gemensam plan för det förebyggande arbetet. Planen utgår från förutsättningarna i Ekerö kommun. Den beskriver några ståndpunkter och ställningstagande avseende det förebyggande arbetet kring barn och unga som huvudmännen/verksamheter tagit. Den berör samverkan mellan alla verksamheter som möter barn och unga, även ideella sektorn, samt samspelet med barn och föräldrar.

Syfte

Planen syftar till att ge en gemensam plattform för arbetet och samarbetet kring barn och unga som riskera fara illa. Planen fokuserar på den gemensamma grunden för samverkan och pekar på några områden där huvudmännen är aktiva. Syftet med planen är att ge en sammanhållen och övergripande bild av det främjande och förebyggande arbete för barn som riskerar att fara illa i Ekerö kommun. Planen visar målsättning, strategier och åtgärder i detta arbete, för att vägleda de som arbetar med barn och unga. Syftet med det förebyggande arbetet är säkra att barn och unga som riskerar att fara illa får hjälp och stöd i ett tidigt skede samt förhindra att barn ”hamnar mellan stolarna”.

Uppdraget

Under de sex år som Prisma samarbetet pågått så har två utvärderingar genomförts. Utvärderingarna har haft till syfte att bedöma om samverkan har fungerat runt barn som riskerar att fara illa. På många områden har samverkan varit god, men den senaste utvärderingen identifierade ett par verksamhetsfält som behöver klargöras och förtydligas. Dessa områden är beskrivna i punktform under ”sammanfattning av ärendet”. Barnperspektivet ska styra vårt arbete.

Riktlinjer och överenskommelser

Samverkan kring barn i behov av särskilt stöd (BUS)

En övergripande överenskommelse om samverkan kring barn i behov av särskilt stöd (BUS) togs under 2012 fram av Stockholms läns landsting och kommunförbundet i Stockholms län.

Överenskommelsen syftar till att tydliggöra ansvaret och att beskriva gemensamma utgångspunkter och samverkansstrukturer för att barn i behov av särskilt stöd ska få de insatser de behöver och har rätt till.

Den övergripande överenskommelsens ska ses som ett stöd till arbetet mellan kommunens och landstingets verksamheter på det lokala planet.

Varje huvudman är skyldig att följa lagstiftning och att samverka med andra aktörer så att inget barn blir utan det stöd som det har rätt till.

Lokalt BUS-avtal

Ett lokalt BUS avtal har tagits fram av Barn och utbildning och socialtjänst inom Ekerö kommun samt inom Landstingets Bum, BUP och Habilitering.

Det lokala BUS avtalet ansvarar för att:

- Identifiera och undanröja hinder för samverkan.
- Följa upp eventuella avvikelserapporter
- Sammanställa relevant statistik över samverkansärenden
- Överföra kunskaper om varandras verksamheter och lagstiftning samt informera om förändringar som kan ske inom den egna verksamheten.
- Säkerställa struktur, rutiner och arbetssätt i BUS avtalet inom sin egen verksamhet
- De olika aktörerna ansvarar för att utifrån sin specifika målgrupp samverka i individärenden
- När det är lämpligt använda SIP som stöd i samverkan
- Utvärdera ifall insatserna har haft önskad effekt med berörda barn som utgångspunkt
- Säkerställa strukturer, rutiner och arbetssätt i BUS avtalet inom den egna verksamheten

Socialtjänstens ansvar

Kommunens socialtjänst ansvarar bland annat för att ta emot och utreda anmälningar och ansökningar som rör barn och ungdomar som riskerar att fara illa eller som faktiskt far illa. Ekerös socialtjänst har en mottagningsfunktion där samtliga anmälningar tas emot och en bedömning ska genast göras om barnet är i behov av skydd. Inom 14 dagar ska beslut fattas att inleda eller inte inleda utredning. Enligt ny lagstiftning från och med 1 oktober 2014 ska en utredning inledas utan förhandsbedömning om orosanmälan rör barn som utsatts för våld eller bevittnat våld. Socialsekreteraren bör också erbjuda barn och förälder samt den som gjort anmälan ett möte utifrån anmälares oro.

När socialtjänsten fattar beslut om att inleda utredning enligt 11 kap 1 och 2 §§ socialtjänstlagen innebär det att socialtjänsten har möjlighet att inhämta information från andra myndigheter om barnet och vårdnadshavaren. Vårdnadshavaren måste snarast få information om att utredning är inledd, vissa undantag finns dock. Vid en ansökan om bistånd från en enskild ska en utredning alltid inledas.

Ett barn eller ungdom kan också vara föremål för en utredning inom kommunen för att vårdnadshavaren ansökt om insatser enligt LSS eller SoL med anledning av barnets funktionsnedsättning.

Socialtjänsten har även ett ansvar vad gäller förebyggande insatser kring barn och unga i riskzonen. Detta sker bl a genom ungdomsmottagningen (som är bemannad med en kurator från socialtjänsten) samt fältförlagda socialsekreterare.

Socialtjänstens befogenheter

Många tror att socialtjänsten har större maktbefogenheter än vad den enligt lag faktiskt har. Socialtjänsten kan i princip inte genomföra en utredning utan medverkan från den berörda familjen. Det är därför avgörande att ett bra samarbete med barnets vårdnadshavare och barnet själv grundläggs redan i anmälningssituationen. Tydlighet angående skolans, socialtjänstens och föräldrarnas ansvar och roller underlättar en bra samverkan.

Skolans uppdrag

Skolans uppdrag är att planera och genomföra utbildning i förskoleklass, grundskola, grundsärskola och gymnasium samt att arbeta för att den är av god kvalitet och utvecklas. Det pedagogiska arbetet på en skola leds och samordnas av en rektor. Rektor ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds och det arbetet ska ske i samråd med elevhälsan. Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilt stöd ska rektor fatta beslut om åtgärdsprogram och att ett sådant ska utarbetas. Av åtgärdsprogrammet ska framgå vilka elevens behov är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Elev och vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i utarbetandet av åtgärdsprogrammet.

Det ska finnas en resurs för elevhälsa som ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara främjande och förebyggande och ska syfta till att elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Det ska finnas tillgång till personal med nämnda kompetenser, det vill säga skolsköterska, skolpsykolog, kurator och specialpedagog. Rektor ansvarar för elevhälsoarbetet och organiserar detta arbete utifrån elevernas och skolans behov. I Ekerö kommun finns ett centralt resursteam där dessa kompetenser är samlade.

Under hösten arbetar produktionsområdet Barn och utbildning, på uppdrag av Barn- och utbildningsnämnden, tillsammans med Nämndkontoret med att ta fram en övergripande plan för elevhälsan. Denna plan kommer att omfatta även delar av samverkansuppdraget med socialtjänsten.

Samverkan Socialtjänst – Skola - Fritidsverksamhet

Samverkan och samarbete mellan skola, socialtjänst och fritidsverksamhet, centralt och lokalt är en viktig förutsättning för att det ska gå bra för alla barn i skolan – och i livet. Denna samverkan är en kraftsamling av kollegor med olika kompetenser, erfarenheter och utifrån olika lagrum. Samverkan bör kännetecknas av ömsesidighet och tillit samt vara meningsfull och begriplig. Den blir då själva navet för ett gott stöd

till barn och ungdomar. Denna samverkan behöver pågå kontinuerligt och aktivt understödjas av chefer på alla nivåer för att bli effektiv. Den underlättar också den andra viktiga förutsättningen – föräldrasamverkan.

Exempel på områden där det behövs rutiner för en fungerande samverkan är övergångar mellan olika utbildningsformer, när en elev uteblir från skolarbetet, vid orosanmälan till socialtjänsten, vårdnadstvister, när barn/ungdomar ges insatser utanför hemmet, vid vistelse i skyddat boende, korttidstillsyn för skolorngdom över 12 år, det kommunala uppföljningsansvaret, insatser för nyanlända elever och i samband med situationer som innefattar hedersproblematik.

Råd och stöd till familjer

Råd- och stödverksamhet till barn, ungdomar och deras föräldrar startade i projektform 2010, då skoluratorerna i sin yrkesutövning hade identifierat ett behov som ännu inte fanns tillgodosett i kommunen vid den tiden. Syftet med projektet är att på kvällstid ge kommunens föräldrar frivilligt stöd i sitt föräldraskap i form av lättillgängliga samtal.

Målen med samtalen är att:

- ge föräldrarna verktyg att kunna hantera svårigheter på ett konstruktivt sätt och hitta positiva samspelsmönster i familjen,
- förskjuta fokus från barnet som problembärare till möjligheterna som finns i helheten runt barnet och dess nätverk. Detta för att undvika att stigmatisera barnet då ansvaret för förändringen läggs i sammanhanget, ex föräldrar, skola.

Verksamheten har fått positiva omdömen i utvärderingar av brukarna och bedömningen är att insatserna har givit önskat resultat. Efterfrågan har ökat trots att ingen egentlig marknadsföring har gjorts.

Parallellt med denna verksamhet har Socialtjänsten som tidigare även bedrivit rådgivning och stöd till familjer inom ramen för gällande lagstiftning och sitt uppdrag.

2013 togs beslut om att i projektform sammangå i en Råd- och stödverksamhet som skulle drivas gemensamt av produktionsområde Barn och utbildning genom Resursteamet och Socialtjänsten. Satsningen blev en initial framgång med betydande ökning av genomförda samtal. Kuratorerna och familjebehandlarna har var för sig gjort ett mycket bra arbete med familjerna men samverkan mellan parterna har inte fungerat optimalt, varför förnyade ansträngningar behöver göras enligt ovanstående strategi.

Fältverksamhet

Fältverksamheten, som ingår i Familjeteamet, är en viktig insats som socialtjänsten bedriver. Ekerö kommun har två fältassistenter som jobbar kvällar och helger och vid strategiska tillfällen såsom skolavslutning med mera.

Fältassistenter arbetar uppsökande bland ungdomar på gator och torg, skolor, fritidsgårdar och finns även representerade på Internet. Man rör sig bland ungdomarna på kvällar, helger, och även dagtid, för att skapa en relation som bygger på frivillighet, tillit och respekt för ungdomarnas integritet, med inriktning på i första hand förebyggande insatser.

Ekerö Fritidsgårdar

Ekerö Fritidsgårdar har uppdraget att erbjuda en trygg och meningsfull fritid för Ekerös ungdomar mellan åk 7 och 17 år. Verksamheten bedrivs dels i egna verksamhetslokaler, ungdomsgårdar, i Stenhamra och Träkvista, dels i form av olika typer av uppsökande och därmed platsbundna verksamheter.

Utåtriktad verksamhet med bas i Ungdomsgårdarna

Ekerö Fritidsgårdar har i sin organisation under det senaste året utvecklat en ny metod för uppsökande verksamhet, nämligen s.k. Utåtriktade Ungdomsledare (tidigare kallade Flygande Ungdomsledare). Tanken med denna verksamhet är att få kontakt med nya grupper ungdomar än de som redan är besökare i Fritidsgårdarna. Verksamheten har olika syften, alla lika viktiga. Det primära är att vara synliga och att lära känna. De Utåtriktade Ungdomsledarna arbetar med alla ungdomar, och strävar i alla sina insatser efter att på olika sätt stödja och främja utvecklande och uppbyggliga fritidsaktiviteter för dem. De utåtriktade kan erbjuda både det fritidsutbud som finns på Ungdomsgårdarna, men kan genom sin platsobundenhet även erbjuda aktiviteter och verksamheter på andra platser.

Analys och utveckling av verksamheterna

Gemensam analys

I utvärderingar av de nationella satsningarna samt i skriften Strategi för samverkan (Berth Danemark, Örebro Universitet) framhålls tre komponenter för att samverkan ska fungera: styrning, struktur och samsyn. Dessa kan brytas ner i några delområden som enligt detta synsätt är grundläggande förutsättningar för god samverkan. När vi betraktar våra verksamheter i ljuset av denna forskning gör vi följande analys:

Styrning

De tre ovan nämnda organisationerna styrs i dag många gånger med hänsyn tagen till de egna behoven och målen, vilket i vissa situationer kan leda till att samverkan med de andra verksamheterna kommer i andra rummet. De önskvärda synergierna uppstår därför inte alltid, och en angelägen fråga är därför att framgent styra

verksamheterna i en gemensam riktning i nära kontakt med varandra, och med större fokus på gemensamma mål.

Struktur

Skola och socialtjänst har styrande lagrum medan fritidsverksamheten har större frihet att utforma sin verksamhet. De olika verksamheterna har olika rutiner och därmed egna uppsättningar möten och utbildningar, varför en effekt blir att organisationerna visserligen verkar utifrån sina mål och lagrum, men att detta sker parallellt, och därmed stödjer man inte alltid varandras processer. För barnens bästa måste de olika organisatoriska rutinerna samplaneras i mesta möjliga mån, så att det etableras en gemensam struktur.

Samsyn

Verksamheterna har delvis felaktiga förväntningar på varandra och arbetar som konstateras ovan, till delar mot olika mål. Detta påverkar negativt möjligheterna till samsyn, och ansträngningar måste göras för att bygga tillit till och kunskap om våra olika verksamheter för att den nödvändiga samsynen skall uppstå, och insikten att denna process är ett ständigt pågående arbete. Ett yttre stöd i form av politisk samsyn är naturligtvis också väsentligt.

Strategi för att utveckla samverkan

God samverkan ska fungera som en ledstång då kollegor löser konkreta dilemman i vardagsarbetet. Den bygger på tillit och goda relationer mellan dem som ska samverka, och med utgångspunkt i dessa värden tar socialtjänsten och produktionsområdena Barn och utbildning och Ekerö Kultur gemensamt fram en strategi för att utveckla samverkan utifrån de ovan nämnda förutsättningarna.

1. Socialchef, produktionschef skola/förskola samt produktionschef kultur och fritid tar fram en handlingsplan med en tidsplan i samråd med sina verksamheter. En övergripande planering förväntas vara klar i december 2014. Denna kommer få sin slutliga utformning i efter samråd med de tre egna organisationerna/verksamheterna.
2. Rutiner som behöver förbättras identifieras mars 2015 med målsättningen att vardagsarbetet utförs optimalt för barnens och ungdomarnas bästa.
3. Mötesstrukturer ses över; varje organisatorisk nivå ska omfattas av möten och sammanhang så att information delas, relationer byggs och arbetet sker effektivt.
4. Kunskapen om varandras verksamheters förutsättningar, mål, medel och roller ska ökas så att tillit byggs och kompetenserna används effektivt.

5. Kommunens samlade resurser för familjer, barn och ungdomar ska kommuniceras och marknadsföras på ett tydligt och tillgängligt sätt.

Hur ska detta göras

1. De aktuella produktionsområdena och socialtjänsten genomlyses med fokus på rutiner som behöver förstärkas eller förbättras.
2. Produktionsområdes- och socialtjänstövergripande arbetsgrupper organiseras, med uppgiften att optimera befintliga rutiner och vid behov tillskapa nya.
3. Mötesstruktur som stödjer de framtagna rutinerna enligt ovan tillskapas.
4. Samsyn för det samlade området utvecklas parallellt med åtgärderna ovan genom exempelvis utbildning, handledning eller andra relevanta åtgärder.
5. Det samlade utbudet av resurser för familjer, barn och ungdomar sammanställs för att det därefter ska kunna marknadsföras och kommuniceras på ett effektivt sätt.

Slutsatser

Samverkan är omistlig för att säkerställa ett effektivt resultat, där resurserna och kompetenserna stödjer varandra till förmån för att det ska gå bra för kommunens barn och ungdomar. Åtgärderna ovan förväntas även leda till att kommunens insatser och resurser kommer att användas på ett mer effektivt sätt.

Hela bredden av insatser ska beaktas, från de åtgärdande och förebyggande insatser, till det som är inriktat på att främja det som redan fungerar bra i ett salutogent perspektiv.

Hur denna väv av samverkande insatser som binder samman de olika verksamheternas resurser ska manifesteras, kommer att framgå i de rutinbeskrivningar som blir ett av resultaten av genomlysningen enligt ovan.

Utifrån det uppdrag nämnderna lämnat till kontoren är processen för att klargöra ansvar, roller, rutiner mm i samverkansuppdraget påbörjat. Däremot har det inte varit möjligt att med den korta tiden till förfogande slutföra uppdraget i sin helhet för redovisning till nämnderna i december 2014. Det bedöms också vara angeläget att planeringen görs i förankring med den egna organisationen.

Arbetet med en handlingsplan inklusive tidsplan som fullt ut svarar mot uppdraget är under framtagande och kommer att kunna presenteras för nämnderna i mars 2015.